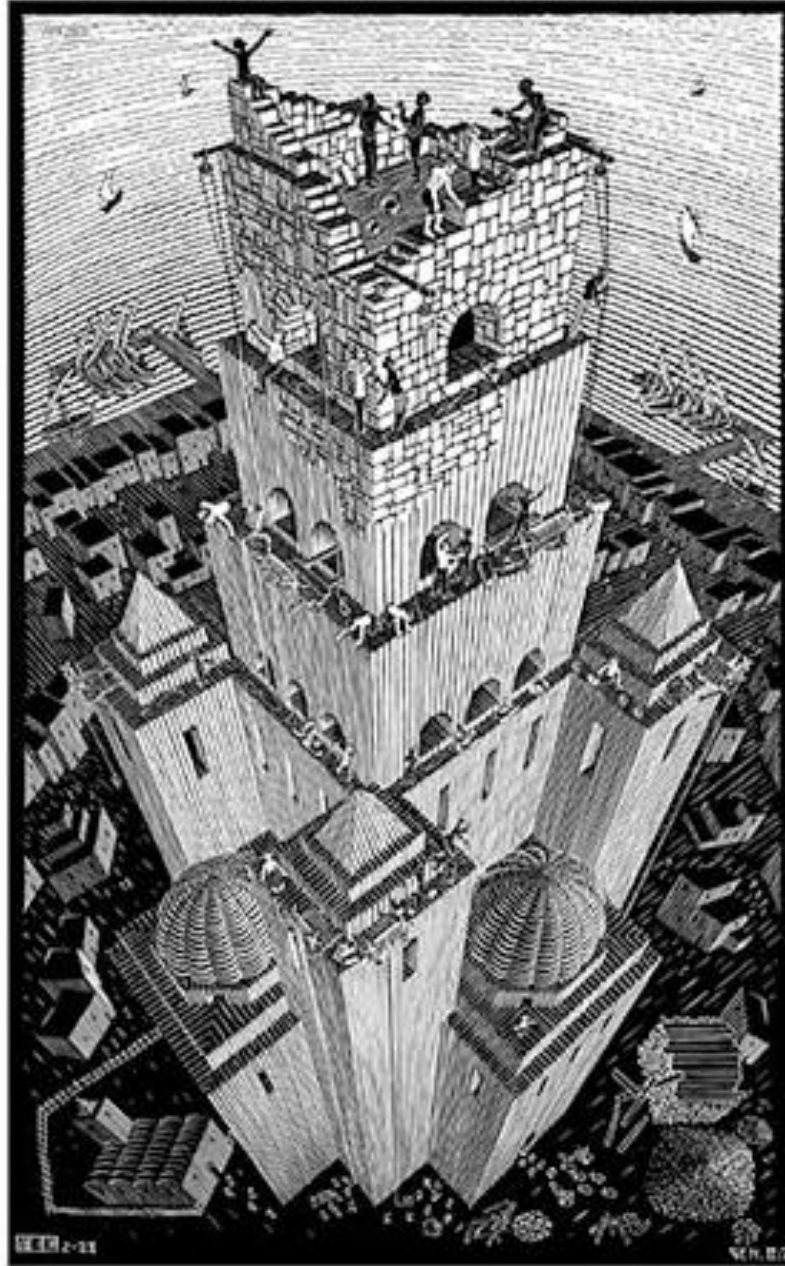

Van Babel naar Jeruzalem - van de Oldehove naar de Blokhuispoort

Meditatie ds. Gerard Rinsma zondag 20 mei 2018

50ste dag na Pasen (Pinksteren)

Torahlezing: Genesis 11:1-11

Epistellezing: Handelingen 2: 1-24

OVERWEGING

Lieve mensen, gemeente van onze heer Jezus Christus,

Ik was deze week op het Oldehoofster-Kerkhof en opeens viel mij de overeenkomst op. Tussen de Oldehove en de toren van Babel. Of had u die overeenkomst ook al eens opgemerkt? Want beide torens zijn nooit afgemaakt. Er zijn natuurlijk wel meer torens op de wereld, die niet afgemaakt zijn, maar die van Babel is de oudste en bekendste en onze Oldehove is natuurlijk de dichtstbijzijnde.

Ook hier werd de bouw halverwege gestaakt. Omdat de toren al bij 10 m ernstig ging verzakken; Jacob van Aken, de bouwmeester, probeerde nog te redden wat er te redden viel: hij liet de toren loodrecht verder bouwen, maar overleed na drie jaar vruchteloos bouwen en zijn opvolger gaf er na een jaar al de brui aan.¹ En toen bij een storm het kerkgebouw ook nog eens instortte, zagen de protestantse Friesen dit als een vingervij-

¹ <https://www.leeuwardenstadiestad.nl/cultuur/historie/geschiedenis-oldehove/>

Waar de Oldehove nu staat, stond omstreeks 1100 een kerkje dat in de 13e eeuw vervangen zou worden door een grotere, uit rode kloostermoppen opgetrokken kerk. Men kwam echter niet verder dan de aanleg van de fundering. In 1435 werden de dorpjes Oldehove, Nijehove en Hoek samengevoegd en de stad Leeuwarden ontstond. Vervolgens wilde men een groter godshuis. Zo kwam een driebeukige, aan Sint Vitus gewijde basiliek tot stand. Maar de Leeuwarders wilden net zo'n hoge toren als de Groningers (1469-1482 Martinitoren) en er werd een actie ontketend waardoor het geld binnen stroomde. Op 28 mei 1529 gaven het stedelijke bestuur en de kerkvoogden van Oldehove aan meester Jacob van Aaken de opdracht voor de bouw. Bouwmeester Van Aaken wilde elk risico uitsluiten en de Oldehove van een brede voet voorzien, geaccentueerd door acht zware steunberen met heiligen- en engelenbeelden. De beelden zijn er nooit gekomen. De voorzorgsmaatregelen mochten niet baten want de toren begon in noordwestelijke richting te verzakken, toen hij nog maar 10 meter hoog was. Van Aaken overleed na drie jaar en de nieuwe bouwmeester werd Cornelis Frederiks; voor slechts één jaar. Daarna werd de bouw stilgelegd en bleven de Leeuwarders zitten met een niet afgewerkte toren. Met als bijzonder kenmerk dat de toren niet alleen scheef stond maar ook krom was. In 1570 werd Leeuwarden voor korte tijd bisschopsstad en de St. Vituskerk zelfs Domkerk. In september 1576 stortte de kerk in na een harde storm. De instorting werd door protestante Friezen als een vingervijzing Gods gezien dat de Roomse Kerk niet lang stand zou houden. Inderdaad was Cunerus Petri de eerste en laatste bisschop van Leeuwarden en werd in 1578 uit Friesland verdreven. De muren van de kerk hielden het nog tot 1706 uit. De toren bleef een zorgenkind, want elke eeuw opnieuw moesten kostbare herstelwerkzaamheden worden verricht. In januari 2005 is het mysterie van de Oldehove ontrafeld: de toren blijkt gebouwd te zijn op het talud van een oude terp, wat de toenmalige bouwmeesters niet hadden voorzien.

Door de grote maatschappelijke ontwikkelingen in de tweede helft van de negentiende eeuw, werd Leeuwarden vooral belangrijk als stad met een centrumfunctie voor de regio. Terwijl landelijk gezien de positie van Leeuwarden sterk in betekenis afnam. Tegenwoordig is de situatie nog steeds zo. Binnen de relatief dun bevolkte provincie Friesland vervult Leeuwarden, met ruim 92.000 inwoners, de functie van centrumstad met een uitgebreid scala aan voorzieningen. De Oldehove is een vrijstaande kerktoren in Leeuwarden in de Nederlandse provincie Friesland. De toren staat in het noordwesten van het centrum van de stad. Naast de toren ligt Tresoar. Naast de toren stond vroeger de Sint-Vituskerk.

Rond 1100 stond er op de plaats van de Oldehove een kerkje. In de 13e eeuw zou dit kerkje vervangen worden door een grotere kerk die opgetrokken was uit kloostermoppen, maar enkel een fundering kon er aangelegd worden.[2] Na 1435 werd er een driebeukige Sint-Vituskerk gebouwd. Op 28 mei 1529 werd de opdracht gegeven om een brede toren te bouwen om het mogelijk te maken een hoge toren te bouwen. Toen de toren nog maar tien meter hoog was begon deze reeds te verzakken.

zing van God, dat de roomse kerk niet lang stand zou houden. En dat klopt, want in 1578 werd de bisschop uit Leeuwarden verdreven en in 1580 besloten de Staten van Friesland dat de roomse godsdienst geheel moest worden afgeschaft. En zo bleven de Leeuwarders zitten met een niet afgewerkte toren. Met als bijzonder kenmerk dat de toren niet alleen scheef stond, maar ook nog eens krom was.

Houdt daarmee de overeenkomst op? Tussen de Oldehove en de toren van Babel? Ik ben bang van niet. Want de nazaten van de protestantse friezen van toen zijn evenzo onderling verspreid geraakt² in wel meer dan 42 kerkgenootschappen met dito kerkgebouwen en zondagse samenkomsten.³ En dan heb ik die van Goutum nog niet eens meegere-

² Laten wij naar hen toe gaan en spraakverwarring onder hen teweeg-brengen, zodat ze elkaar niet meer verstaan. De HEER verspreidde hen van daar over de hele aarde, en de bouw van de stad werd gestaakt. Zo komt het dat die stad Babel heet, want daar bracht de HEER ver-warring in de taal die op de hele aarde gesproken werd, en van daar verspreidde hij de mensen over de hele aarde.

³ Adelaar/Regenboog Adelaar/Regenboog Adres De Fennen 348, Leeuwarden Iedere zondag om 09.30 uur Grote kerk Adventkerk Adventkerk Adres Dokkumertrekweg 41, Leeuwarden Baptistengemeente Parkkerk Baptistengemeente Parkkerk Adres Jan van Scorelstraat 76, Leeuwarden Zondagmorgen 10.00 uur Bethelkerk Bethelkerk Adres Huizumerlaan 102, Leeuwarden 09.30 en 17.00 (juli en augustus 19.00) (CCSS) Adres Oostergrachtswal 123, Leeuwarden Iedere zondag om 14.00 uur Christengemeente De Ontmoeting Christengemeente De Ontmoeting Adres Leeuwarden; Christengemeente Goede Haven Christengemeente Goede Haven Adres Jentsjemar 3, Leeuwarden De eerste, derde en evt. vijfde zondag in 'Markant' (wijkgebouw van Zuiderburen) Wite Mar 7, 8939 CC Leeuwarden. Aanvang 10.00 uur. De Christengemeenschap De Christengemeenschap Adres Droevendal 9, Leeuwarden 2e en 4e zondag van de maand: 10.30 uur, woensdag om de 14 dagen: 9.15 uur (zie onder "Kerk"). De Fontein De Fontein Adres Goudenregenstraat 77, Leeuwarden De Hofwijck De Hofwijck Adres Leeuwarden; De Morgenster De Morgenster Adres Leeuwarden; De Rots De Rots Adres Leeuwarden; De Salvator De Salvator Adres Archipelweg 133, Leeuwarden 10:00 De Schakel De Schakel Adres Leeuwarden; Doopsgezind Doopsgezind Adres Wirdumerdijk 18, Leeuwarden 10.00 uur op zondag Elim Leeuwarden Elim Leeuwarden Adres Huizum Dorp 73, Leeuwarden Zondagochtend 10:00 uur Evang. gem. Jesus Victory Celebration Center Evang. gem. Jesus Victory Celebration Center Adres Achter de Hoven 272, Leeuwarden 14:00-16:30 uur iedere zondag Evangelie Gemeente De Deur Evangelie Gemeente De Deur Adres Zwemmerstraat 10, Leeuwarden Zondag om 11:00u en 18:00u, Woensdag om 19:30u Evangelisch-Lutherse Gemeente Evangelisch-Lutherse Gemeente Adres Nieuwe Oosterstraat 28 - 30, Leeuwarden Ev.-Luth. Kerk Gereformeerde Gemeente Gereformeerde Gemeente Adres Achter de Hoven 2c, Leeuwarden 9.30 uur en 16.00 uur Grote Kerk Grote Kerk Adres Jacobijnerkerkhof 95, Leeuwarden; Het Aanloophuis Het Aanloophuis Adres Leeuwarden Koepelkerk Koepelkerk Adres Leeuwarden; Leger des Heils Leger des Heils Adres Wollegaastdam 1, Leeuwarden Samenkomsten 10.00 uur Markant in Zuiderburen Markant in Zuiderburen Adres Wite Mar 7, Leeuwarden elke vierde zondag van de maand om 11.30 uur MCL - Auditorium MCL - Auditorium Adres Henri Dunantweg 2, Leeuwarden oecumenische iedere zondag om 10.15 uur Messiaanse Gem. Rehoboth Messiaanse Gem. Rehoboth Adres Bleeklaan 119, Leeuwarden Elke zaterdag om 10.30 uur Oec. Basisgemeente Leeuwarden Oec. Basisgemeente Leeuwarden Adres Leeuwarden; Parkhove Parkhove Adres p/a Tjotterstraat 16, Leeuwarden Parkhove biedt specialistische zorg aan ouderen met een geestelijke beperking zoals dementie of een lichamelijke beperking. Pelikaankerk Pelikaankerk Adres Pelikaanstraat 8, Leeuwarden; Reallife Leeuwarden Reallife Leeuwarden Adres Wijkkoepel Hoodollon 8, Leeuwarden Zondag 10.30 uur Rehoboth Rehoboth Adres Leeuwarden; Remonstrantse Gemeente Remonstrantse Gemeente Adres Grote Kerkstraat 222, Leeuwarden dienst in de Waalse kerk Leeuwarden Soefi beweging Soefi beweging Adres Leeuwarden; St. Bonifatiuskerk St. Bonifatiuskerk Adres Bonifatiusplein 20, Leeuwarden Ieder zondag 11.00 u. St. Dominicuskerk St. Dominicuskerk Adres Harlingerstraat 20, Leeuwarden zaterdag 19.00 uur; Stadskerk De Wijngaard Stadskerk De Wijngaard Adres Mr. P.J. Troelstraweg 147a, Leeuwarden elke zondagmorgen 10:00 uur in het WTCTaizégebed Leeuwarden Taizégebed Leeuwarden Adres Nw. Oosterstraat 28-30, Leeuwarden Eén á twee keer per jaar Vergadering van gelovigen Vergadering van gelovigen Adres Archipelweg 222, Leeuwarden; Volle Evangelie Gemeente Opstandingskerk Volle Evangelie Gemeente Opstandingskerk Adres Achter de Hoven 272, Leeuwarden Elke zondagmorgen

kend. We zullen elkaars taal nog wel begrijpen; de meeste Friezen verstaan Nederlands en Nederlanders doen hun best om de Friezen te verstaan en Liwwarders begriipen beide. Maar klopt het dat de spraakverwarring op een ander, op een dieper vlak ligt? Dat we elkaars geloofsuitingen, onze religieuze taal, onze theologische taal niet kunnen of niet willen begriipen? Dat we allergisch zijn voor elkaars liederen, dat we ons alleen maar thuisvoelen in onze eigen liturgie, in onze eigen kerkdienst, met zijn eigen gewoontes?

In mijn vorige gemeente was dat nog te overzien; maar hier in Leeuwarden, aan de andere kant van het kanaal, is het een en al spraakverwarring.

En dan valt het me opeens op dat Lucas in zijn beschrijving van het pinkstergebeuren in Jerzuaalem niet spreekt over lukraak de Romeinen van toen, of de Grieken van toen, de Egyptenaren van toen, de Assyriers van toen, maar over een bevolkingsgroep, die toen over al die landen en volken verspreid was. Nl. vrome Joden, die afkomstig waren uit ieder volk op aarde. En die op dat moment in Jerzuaalem woonden⁴. Zoals je op dit moment in Leeuwarden christenen hebt uit diverse landen.

En via de toespraak van Petrus hoopt Lucas deze joden te overtuigen. Lucas hoopt dat zijn boek niet alleen door joden in Jerzuaalem gelezen zal worden, maar juist ook in Rome, Athene, Alexandrie, Korinthe, Saloniki. Kortom: de hele bewoonde wereld van toen. In de taal, die iedere jood op dat moment verstond en gebruikte: het grieks.⁵ Maar ook in de

om 10.00 uur Vrije Evangelische gemeente Vrije Evangelische gemeente Adres Zuidvliet 14, Leeuwarden; Waalske Tsjerke Waalske Tsjerke Adres Gr. Tsjerkestrjitte 222, Leeuwarden 4e snein fan 'e moanne, jûns om 19.00 oere

⁴ Hand. 2:4 In Jerzuaalem woonden destijds vrome Joden, die afkomstig waren uit ieder volk op aarde.

⁵ Will J. Barnard, Peter van't Riet Lucas, de jood, een joodse inleiding op het evangelie van Lucas en de handelingen der apostelen kampen 1984, pg. 138.139

Hert is nu verder van grote betekenis te zien, dat de handelingen eindigt in de joodse gemeente van Rome en niet in de christelijke gemeente, hoewel er voor Paulus komst al christenen waren (handelingen 28:15,22). Toch wordt tijdens Paulus verblijf in Rome aan de christenen geen enkele aandacht besteed; zelfs de prediking tot godvrezende heidenen, die zo kenmerkend is voor andere plaatsen komen we in het Rome verhaal niet tegen. Het Rome verhaal beperkt zich tot de joden en geeft een poging van Paulus te zien, de joodse gemeenschap aldaar te overtuigen ten opzichte van Jezus (handelingen 28:23). Deze poging lukt slechts ten dele (handelingen 28: 24 - 25) en ten slotte doet Paulus een vertwijfeld op de profeet Jejsja, maar ook dat verandert de situatie niet. Het is op dit punt dat Lucas de handelingen eindigt. Hier vinden we de reden op te stellen, dat het boek geschreven is voor een lezerspubliek in Rome en wel joodse lezers! Het is in de een joodse gemeentwe van Rome, dat de gevoerde discussies en onderzoek (handelingen 28:20) zullen moeten worden voortgezet Lucas breekt af, waar het publiek zijn werk moet voortzetten. We vinden hier een krachtig ondersteuning van onze veronderstelling dat Lucas schreef een joods publiek: dat publiek laat zich nu zelf lokaliseren in Rome, het centrum van de heidense wereld, het centrum van de macht.

vorm die iedere jood van begreep: namelijk die van de midrasj.⁶ Als de

⁶ Midrasj (Hebreeuws: מדרש, midraš, "onderzoek" of "uitleg", meervoud midrasjiem) is een rabbijnse methode van Bijbel-exegese. De uitlegging kan een enkel vers betreffen of een volledig Bijbelboek. Het kan ook verwijzen naar een compilatie van lessen, in de vorm van commentaar over de Thora (Hebreeuwse Bijbel wijze waarop de rabbijnen uit de eerste eeuwen hun leerlingen in verhaalvorm onderwezen.

Will J. Barnard, Peter van't Riet Lucas, de jood een joodse inleiding op het evangelie van Lucas en de handelingen der apostelen 1984, pg. 50 vv

De vele rabbinale midrasjiem (meervoud van midrasj) uit deze tijd vormen daardoor een achtergrond van onschatbare waarde voor de exegese van de evangeliën. Dit geldt niet alleen voor hun literaire vorm, maar ook voor hun religieuze inhoud. Ze zijn van groot belang voor een joodse exegese van het Evangelie van Lukas en de Handelingen der Apostelen.

De midrasjiem van Mattheüs en Lukas zijn, evenals vele midrasjiem van de rabbijnen, steeds op een of andere manier verbonden met Tenach. Het betoog dat gehouden wordt, de taal en de beelden die gebruikt worden, de thematiek die behandeld wordt en de argumentatie die uiteengezet wordt, zijn vooral ontleend aan Tenach of aan andere midrasjiem die zelf weer op Tenach voortbouwen. Een midrasj-verhaal is daarom ook altijd te zien als een exegetisch commentaar op Tenach, of zo men wil een toepassing van Tenach op eigentijdse personen en situaties. Dit laatste geldt ook als er verhalen verteld worden over Tenach-figures. Zo sluiten de rabbijnen voor hun midrasjiem over proselitisme aan bij Abraham, 'de vader van alle proselieten', hoewel proselitisme een verschijnsel van ver na Abraham was'

Het is de verteller van een midrasj niet te doen om een exakt historisch verslag van feitelijke gebeurtenissen. Weliswaar worden er vaak historische gegevens en situaties behandeld in de midrasj, maar zowel de grote lijn als de details van het verhaal worden voornamelijk bepaald door het doel dat de verteller of schrijver met zijn verhaal voor ogen heeft. Als het voor dit doel beter of nodig is zaken te vertellen die historisch gezien nooit zijn gebeurd of heel anders zijn gebeurd, dan zullen noch de verteller noch de luisteraar van de midrasj daarmee moeite hebben. Het doel waarmee de midrasj wordt verteld, gaat uit boven de feitelijke historie. Op deze wijze wordt de historie als het ware getransformeerd tot 'bijbelse geschiedenis'. Niet wat er werkelijk gebeurd is, maar water had moeten gebeuren met oog op een beter geloofsinzicht, vormt de inhoud van de midrasj.

c. Het didactisch-polemische karakter van midrasj

Een derde kenmerk van midrasj, dat nauw met beide vorige samenhangt, is dat een midrasj steeds een didactische bedoeling heeft.

Hij wordt verteld of geschreven met het doel te onderwijzen, of meer nog misschien de luisteraar of lezer in staat te stellen zelf te leren. Het verhaal wordt verteld om het publiek te brengen tot een bepaald inzicht in eigen levenssituatie. Dit doel is er ook als het verhalen zijn over situaties of personen uit het verleden. Als de rabbijnen spreken over het verleden dan zijn hun ogen gericht op het heden. Voor de evangeliën betekent dit dat de verhalen over Johannes de Doper of Jezus nooit zonder meer gaan over hen, hun tijd en hun omstandigheden. Ook de tijd en omstandigheden van de evangelisten en hun publiek zijn van doorslaggevend belang geweest voor de vorm en inhoud van de evangeliëverhalen. De evangelisten, die ongeveer een halve eeuw na Jezus leefden, hebben elk hun eigen transformatie van de geschiedenis van Jezus gemaakt. Ze deden dit met oog op hun eigen omstandigheden en hun eigen publiek. Zij hebben hierbij elk hun eigen onderwijsdoelen gehad.

Behalve didactisch van aard kan een midrasj ook polemisch van karakter zijn. Vaak zal de grens tussen didaktiek en polemiekie niet scherp zijn te trekken en afhangen van het publiek dat de verteller met zijn verhaal op het oog had. Dit element van polemiekie is al zo oud als Tenach zelf. In het eerste scheppingsverhaal (Gen. 1 : 1-2 : 4) zit in de wijze waarop de schepping van de zon en de maan wordt beschreven, een duidelijke polemiekie tegen de zon- en maanaanbidding uit de tijd van de Babylonische Ballingschap. In de evangeliën zowel als in de midrasjiem van de rabbijnen treft men polemiekie vaak onomwonden aan'. Diskussies met Farizeeën, Sadduceeën en Samaritanen worden openlijk beschreven. Toch kunnen ook verhalen die geen expliciete diskussies beschrijven, polemiekie bevat ten. Voor het onderzoek en de exegese van de evangeliën is het van groot belang dit didactisch-polemische karakter niet uit het oog te verliezen.

d. Verschil van opinie

Geestverwante vertellers van midrasjiem zijn in staat een zelfde onderwerp in hun verhalen op geheel verschillende wijze te behandelen. Gedeeltelijk kan dit liggen aan verschil in de omstandigheden waarin de midrasjiem worden verteld, maar ook doodgewoon verschil van inzicht in allerlei kwesties kan hiervan de reden zijn. Het bestaan van verschillende visies op een zelfde zaak is in het rabbinale Jodendom van de eerste eeuwen een heel gewone aangelegenheid. Het gaat gepaard met soms felle diskussies en het is dan niet altijd nodig tot een eensluidend standpunt te komen. De Talmoed geeft in vele gevallen de tegenstrijdige opvattingen van de School van Sjammai en de School van Hillel zonder een beslissing te nemen. De voorkeur van de Talmoed-redakteuren voor, het standpunt van de School van Hillel wordt slechts op subtiele wijze tot uitdrukking gebracht door deze school steeds het laatste woord te geven. Deze verschillen in opinie en de daaruit voortvloeiende diskussies tus-

toestromende joden met verbazing opmerken dat zij de leerlingen over Gods grote daden horen spreken, dan bedoelen ze de tekenen, die verwijzen naar de geschiedenis van Israël in de woestijn: het geluid van een geweldige windvlaag; vuur, dat zich op de hoofden verdeelt, verwijzen naar het gebeuren op de Sinai. Daar horen we over bazuïngeschal, het geluid van een loeiende wind rond de berg, en over het vuur waarin de Heer afdaald op de berg.⁷ In zulke beelden spreekt het oude Testament, als het Gods aanwezigheid wil weergeven, Gods werkzaamheid. Het zijn signalen: let op! God is aan het werk!

Maar hier in Handelingen 2, manifesteert God zich niet op een hoge berg of in een heilige tempel, maar in een gewoon huis bij gewone mensen. De leerlingen worden de dragers van Gods aanwezigheid en Zijn werkzaamheid.

En als ze dan zo gaan spreken, dat joden uit diverse landen het kunnen verstaan, dan ligt de eigenlijke betekenis van het talenwonder in een joodse midrasj, die vertelt dat God op het moment van het overhandigen van de tien woorden(geboden) aan Israël zijn engelen opdracht gaf om zijn woorden in zeventig talen te vertalen, voor alle zeventig zonen van Sem, Cham en Jafeth en die gereed te houden voor de grote dag. Zoals God toen op de Sinai in 70 talen sprak, zo spreekt God op de 50ste dag opnieuw via de leerlingen van Jezus van Nazareth tot de volken, tot alle volken.

Tja, ik was vorige week in de prinsentuin, in het lân fan taal, en zag daarbij het monument voor de gevallen een zeepkist staan met daarbij de aanmoediging: waar verzet jij je tegen. Wér fersetst do tsjin? .

Je kon dan op de zeepkist gaan staan en een filmpje van je protest maken en dat dan were op internet plaatsen en zoveel mogelijk likes verzamelen. Enzovoort, enzovoort.

Petrus zou het wel weten, denk ik, wat hij moeten zeggen. Maar wie zou hij op die zeepkist in de Prinsentuin bereiken? En door wie zou hij wor-

sen geestverwante rabbijnen zijn essentieel voor de ontwikkeling van het joodse denken. Het steeds weer overwinnen, bespreken en toetsen van eigen en andermans mening voorkomt verstarring en verval.

⁷ Exodus 19: 16-20 Op de derde dag, bij het aanbreken van de morgen, begon het te donderen en te bliksemen, er hing een dreigende wolk boven de berg, en zeer luid weerklonk het geschal van een ramshoorn. Iedereen in het kamp beefde. Mozes leidde het volk het kamp uit, God tegemoet. Aan de voet van de berg bleven ze staan. De Sinai was volledig in rook gehuld, want de HEER was daarop neergedaald in vuur. De rook steeg op als de rook uit een smeltoven, en de berg trilde hevig. Het geschal van de ramshoorn werd luider en luider. Mozes sprak, en God antwoordde met geweldig stemgeluid. De HEER was op de top van de Sinai neergedaald. Hij vroeg Mozes naar hem toe te komen, en Mozes ging naar boven

den gehoord? Op facebook, instagram?

Maar toen liep ik naar de Blokhuispoort en hoorde het verhaal van gevangene, die door het verzet was bevrijd uit de handen van de bezetter.⁸ Iedereen luisterde ademloos toe, toen hij vertelde hoe de deur openzwaaide en een gewapende en gemaskerde man hem gebod naar buiten te komen.⁹ En opeens wist ik: hier in de Blokhuispoort spreekt Petrus. In een taal, die iedereen begrijpt. Over die donkere bladzij in onze geschiedenis, die iedereen kent. Over het wonder van zijn bevrijding. Was ook

⁸ De Overval op het Huis van Bewaring de Blokhuispoort te Leeuwarden is een van de meest spectaculaire gevangenisontsnappings in de geschiedenis, uitgevoerd tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Nederlands verzet op 8 december 1944.

Het doel was een aantal verzetslieden te bevrijden, voordat deze tijdens verhoringen konden doorslaan. Het plan werd door Piet Kramer opgesteld. Het belangrijkste hierbij was dat voorkomen werd dat nabij gelegerde Duitsers gealarmeerd werden. Op 8 december 1944, kwart voor zes, melden zich twee politiemannen met drie gevangenen en een insluitingbevel bij de gevangenis. De wacht van het Huis van Bewaring kreeg even daarvoor telefoon dat drie zwarthandelaren zullen worden afgeleverd. De politiemannen en de drie gevangenen zijn in werkelijkheid leden van een Knokploeg. Binnen de poort overmeesteren ze de wachters en laten ze andere leden van de Knokploeg binnen. Bij de overval werden 51 verzetsmensen uit hun cel bevrijd. Hierbij is geen enkel schot gelost. Gerrit Fokkema ere lid "Stichting Blokhuispoort"

⁹ Als op 8 december 1944 de deur van zijn cel open zwaait en een gewapende en gemaskerde man hem gebiedt naar buiten te komen, weet Gerrit Fokkema (1923) zeker dat zijn laatste uur heeft geslagen. Niets was minder waar. Hij was onderdeel geworden van de spectaculairste bevrijdingsactie van het Nederlandse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog.

zo niet de echte Petrus op een zelfde wijze uit de gevangenis bevrijd?¹⁰ Ja, de overeenkomsten zijn te groot om die te negeren. Maar niet alleen dat! Ik besepte dat ook Petrus er niet op uit was om de mensen te overtuigen, maar om hen te herinneren. Aan de nieuwe vrijheid, die God mensen had geschonken in Jezus Christus: een voortzetting en continuering van de geschiedenis van God met zijn volk Israël, zoals die in het Oude Testament beschreven staat. Petrus brengt geen nieuwe leer, net zo min als Jezus deed, maar een nieuwe interpretatie, uitleg van het oude geloof; de vervulling van Gods belofte. Daarom haalt hij de profeet Joel aan. *Dan zullen jullie zonen en dochters profeteren, jongeren zullen visioenen zien en oude mensen droomgezichten. Ja, over al mijn dienaren en dienaressen zal ik in die tijd mijn geest uitgieten, zodat ze zullen profeteren.*¹¹ En ik besepte dat Pinkster met die nieuwe interpretatie ten diepste het feest is van herwonnen vrijheid.¹² En dat het verhaal van die vrijheid

¹⁰ Hand. 12: 1 Omstreeks die tijd nam koning Herodes enkele leden van de gemeente gevangen en mishandelde hen. Jakobus, de broer van Johannes, liet hij met het zwaard ter dood brengen. Toen hij zag dat de Joden hier gunstig op reageerden, liet hij ook Petrus aanhouden – dat was tijdens het feest van het Ongedesemde brood. Na de arrestatie sloot hij hem op in de gevangenis, waar hij hem door vier groepen soldaten van steeds vier man liet bewaken, met de bedoeling hem na het pesachfeest ten overstaan van het volk te berechten. Terwijl Petrus onder zware bewaking zat opgesloten, bleef de gemeente vol vuur voor hem bidden tot God.

In de nacht voordat hij voorgeleid zou worden, lag Petrus te slapen tussen twee soldaten, aan wie hij met twee kettingen was vastgeketend. Ook voor de deur van de kerker stonden bewakers. Toen verscheen er plotseling een engel van de Heer en een stralend licht vulde de hele ruimte. De engel stootte Petrus aan om hem wakker te maken en zei: ‘Vlug, sta op.’ Meteen vielen de ketens van zijn handen. De engel zei tegen hem: ‘Doe je gordel om en trek je sandalen aan.’ Dat deed hij. Daarop zei de engel: ‘Sla je mantel om en volg mij.’⁹ Petrus volgde de engel naar buiten, maar zonder te beseffen dat de dingen die de engel liet gebeuren werkelijk plaatsvonden; hij meende een visioen te zien. Toen ze de eerste en tweede wachtpost voorbij waren, kwamen ze bij de ijzeren poort die toegang gaf tot de stad. De poort ging vanzelf voor hen open, en toen ze buiten waren gekomen liepen ze nog één straat verder, waarna de engel Petrus opeens alleen achterliet. Nadat Petrus weer tot zichzelf gekomen was, zei hij: ‘Nu weet ik zeker dat de Heer zijn engel heeft gezonden om me uit de handen van Herodes te bevrijden en me te behoeden voor wat het Joodse volk hoopte dat gebeuren zou.’ Toen dit tot hem was doorgedrongen, ging hij naar het huis van Maria, de moeder van Johannes Marcus, waar een groot gezelschap bijeen was gekomen om te bidden. Nadat hij op de deur van het voorportaal had geklopt, kwam er een dienstmeisje, dat Rhode heette, om open te doen, maar toen ze de stem van Petrus herkende, was ze zo blij dat ze vergat de deur te openen en naar binnen rende om te zeggen dat Petrus voor de poort stond. ‘Je bent niet goed wijs,’ zeiden ze tegen haar, maar ze bleef volhouden dat het echt zo was. ‘Dan is het zijn beschermengel,’ zeiden ze ten slotte. Intussen stond Petrus nog steeds aan de poort te kloppen. Toen ze dan toch opendeden, zagen ze tot hun grote verbazing dat hij het was. Hij gebaarde dat ze moesten zwijgen en legde uit hoe de Heer hem uit de gevangenis had bevrijd. Daarna zei hij: ‘Stel Jakobus en de anderen hiervan op de hoogte.’ Toen vertrok hij naar elders. Bij het aanbreeken van de dag ontstond er enorme opschudding onder de soldaten, die zich afvroegen wat er met Petrus gebeurd kon zijn. Herodes liet tevergeefs naar hem zoeken.

¹¹ Hand. 2: 17-20 Aan het einde der tijden, zegt God, zal ik over alle mensen mijn geest uitgieten. Dan zullen jullie zonen en dochters profeteren, jongeren zullen visioenen zien en oude mensen droomgezichten. Ja, over al mijn dienaren en dienaressen zal ik in die tijd mijn geest uitgieten, zodat ze zullen profeteren. Ik zal wonderen doen verschijnen aan de hemel boven en tekenen geven op de aarde beneden, bloed en vuur en rook. De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed voordat de grote, stralende dag van de Heer komt.

¹² Lucas, de schrijver van dit Bijbelboek, begint niet met een tijdsaanduiding, maar in wat nu volgt ziet hij de vervulling van een belofte van God. Denk niet dat het voor het eerst Pinksteren werd in Jeruzalem, dat feest is al eeuwen oud. Er gaat in dit verhaal van Lucas nu alleen iets bijzonders mee gebeuren.

moet blijven klinken op de plek, waar ze het meest bedreigd werd, maar waar ze ook onverwacht werd geschonken. Daarom, denk ik, dat we volgend jaar misschien het beste Pinkster kunnen vieren, niet in ons eigen kerkgebouw, maar in de Blokhuispoort. Samen met de christenen uit al die andere kerken, die Leeuwarden rijk is. En als we dat doen, dan zullen we merken, dat de geest van de vrijheid door iedereen begrepen en door iedereen herkend wordt. Engelsen, Fransen, Grieken, Noren, Denen, Duitsers. Dan zullen we merken dat al onze toehoorders uit al die verschillende kerken in Leeuwarden met verbazing zullen opmerken: wij allen horen hen in onze eigen taal spreken over Gods grote daden. Want dit gaat over ónze bevrijding, dit is ónze geschiedenis. En dan zullen we misschien elkaar kunnen bemoedigen en aanzetten om dit geschenk van de vrijheid ook onze medemens in nood te gunnen. Amen.

De NBV versimpelt de tekst, en wij begrijpen natuurlijk wel waarom, want de woorden van de evangelist vereisen enige uitleg, maar er zit niets anders op, je moet de schrijver nu eenmaal laten zeggen wat hij zegt. Dat heeft de oude Sta-tenvertaling beter begrepen dan haar opvolgers.

Maar dan verderop vliegt de NBV helemaal uit de bocht, als ze vertaalt, dat al-len die het geloof hadden aanvaard, bijeen bleven en alles gemeenschappelijk hadden. (Handelingen 2:44-45)

Het lijkt alsof het hier om een nieuw geloof gaat, maar Lucas heeft het helemaal niet over 'het geloof', maar over 'allen die geloofden'. Hij wil juist in zijn twee-delige 'geschiedwerk' aantonen dat de beweging die Jezus op gang bracht geen nieuw geloof is, maar de voortzetting en continuering van de geschiedenis van God met zijn volk Israël, zoals die in het Oude Testament beschreven staat. Jezus heeft geen nieuwe leer gebracht, hij heeft de oude leer nieuw leven inge-blazen en geradicaliseerd, en zij die hem op die weg wilden volgen, hadden al-les gemeenschappelijk.